

Cauza C-699/23**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

16 noiembrie 2023

Instanța de trimitere:Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de Donostia – San Sebastián
(Spania)**Data deciziei de trimitere:**

13 noiembrie 2023

Reclamant:

FG

Pârâtă:

Caja Rural de Navarra, S.C.C.

Obiectul procedurii principale

Contract de împrumut cu garanție ipotecară – Comision de acordare – Caracter abuziv

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Articolul 267 TFUE – Cerere de decizie preliminară privind interpretarea – Compatibilitatea cu jurisprudența Curții a jurisprudenței Tribunal Supremo (Curtea Supremă) în materia comisioanelor de acordare – Criterii

Întrebările preliminare

1) Este contrară principiului transparenței perceperea unui „comision de acordare” pentru prestarea de către profesionist a unor servicii pe care acesta nu le precizează nici în ceea ce privește conținutul lor, nici în ceea ce privește timpul consacrat acestora, astfel încât consumatorul nu are posibilitatea să se asigure, pe de o parte, că tariful este conform cu ceea ce s-a convenit sau cu cel stabilit în lista de taxe și comisioane, sau, în orice caz, cu ceea ce este rezonabil prin raportare la

tipul serviciului și, pe de altă parte, că nu s-a suprapus niciun serviciu, că nu plătește pentru servicii a căror plată este deja inclusă în dobânda remuneratorie și că profesionistul nu taxează de două ori niciun alt serviciu?

2) Este contrar principiului transparenței faptul că, atunci când profesionistul a publicat rata dobânzii pe care o oferea în cazul împrumuturilor ipotecare destinate consumatorilor, nu a publicat și „comisionul de acordare” care trebuia plătit în mod obligatoriu la momentul încheierii contractului promovat, mai ales având în vedere că valoarea procentuală a acestui comision era cunoscută, prestabilită și fixă, aplicându-se la suma acordată, oricare ar fi fost aceasta?

3) În cazul în care analiza cererii și formalitățile aferente, colectarea și analiza informațiilor privind solvabilitatea solicitantului și capacitatea de rambursare a creditului pe toată durata sa, precum și evaluarea garanțiilor prezentate sunt unele dintre serviciile care sunt remunerate prin intermediul comisionului de acordare atunci când se aprobă cererea de acordare a împrumutului și se încheie contractul de împrumut, iar dacă aceleași servicii nu sunt plătite în cazul în care cererea de acordare a creditului este respinsă, trebuie să se considere că acestea sunt servicii inerente activității bancare, care fac parte din procedurile de securitate ale acesteia, și că costul lor trebuie să fie suportat de instituție, astfel cum prevede Directiva 2014/17/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile rezidențiale?

4) În cazul în care se dovedește că comisionul de acordare este perceput pentru servicii care nu fac parte din activitatea specifică a entității împrumutătoare, motiv pentru care este plătit separat de dobânda datorată, entitatea respectivă ar trebui, prin urmare, să furnizeze consumatorului factura defalcată corespunzătoare, care va conține și TVA-ul pentru toate serviciile prestate?

5) Este contrar principiului transparenței faptul că profesionistul care a impus plata unui comision de acordare ca preț pentru o serie de servicii foarte specifice nu a pus la dispoziția consumatorului și nu i-a furnizat acestuia, înainte de încheierea contractului, o listă de tarife cu prețul/oră aferent fiecărui serviciu, astfel încât consumatorul să poată, pe de o parte, să cunoască în prealabil care va fi costul final al contractului său de împrumut și, pe de altă parte, să compare prețul serviciilor respective cu prețurile oferite de alți profesioniști?

6) Este conformă cu principiul transparenței perceperea de către profesionist a unui comision pentru o serie de servicii foarte specifice, esențiale pentru încheierea contractului urmărit de ambele părți, prin deducerea unui procent din valoarea totală a împrumutului acordat, astfel încât același serviciu, prestat de același număr de persoane și pentru aceeași perioadă de timp, era tarifat cu titlu de „comision de acordare” pentru sume diferite în funcție de valoarea împrumutului acordat în fiecare caz?

7) Este contrară articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE efectuarea unui control de transparență potrivit căruia clauza referitoare la comisionul de

acordare este considerată abuzivă în funcție de aspectul dacă valoarea acestuia depășește sau nu o anumită sumă rezultată dintr-o statistică privind tarifele aferente obținută de pe internet?

8) Este contrară articolului 6 alineatul (1) și articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE o jurisprudență națională potrivit căreia caracterul disproporționat al comisionului de acordare este apreciat pe baza valorii la momentul respectiv, conform statisticilor, a comisioanelor de acordare percepute în Spania, comisioane care au fost impuse într-un moment în care, în acest stat, clauzele care includeau respectivul comision de acordare nu erau supuse controlului privind caracterul abuziv.

9) Este contrar principiului efectivității faptul că, în contractele încheiate înainte de transpunerea Directivei 2014/17/UE de către Regatul Spaniei în ordinea sa juridică națională, profesionistul percepe un comision de acordare pentru a remunera analiza privind solvabilitatea potențialului împrumutat și viabilitatea tranzacției, în condițiile în care aceste analize, după transpunerea directivei menționate, nu mai pot implica niciun cost pentru potențialul împrumutat?

10) În cazul în care articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE trebuie interpretat în sensul că se opune unei jurisprudențe naționale precum cea stabilită de Tribunal Supremo (Curtea Supremă) prin hotărârea nr. 816 din 29 mai 2023, potrivit căreia controlul caracterului abuziv al clauzei referitoare la „comisionul de acordare” nu impune ca aceasta să precizeze care sunt serviciile care urmează să fie remunerate prin intermediul comisionului de acordare și care este prețul lor, și ca respectivul control al caracterului abuziv să se limiteze la a verifica dacă acea clauză indică în mod clar suma care trebuie plătită de consumator și dacă această sumă nu depășește limita stabilită pentru a fi considerată disproporționată?

Dispoziții de drept al Uniunii invocate

Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii: considerentele (12), (13), (19), (22), (24), precum și articolele 3, 4, 5, 6 și 7

Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori: articolul 7

Directiva 2014/17/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 februarie 2014 privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile rezidențiale: anexa II partea B secțiunea 4 punctul 3 prima teză

Dispoziții naționale invocate

În dreptul spaniol, în normele privind transparența bancară, comisionul de acordare beneficiază de un tratament specific, care este diferit de cel aplicat celorlalte comisioane bancare. Punctul 4 din anexa II la Ordinul din 5 mai 1994 privind transparența condițiilor financiare ale împrumuturilor ipotecare prevede următoarele:

„1. Comision de acordare – Toate cheltuielile de analiză a împrumutului, de acordare sau de procesare a unui împrumut ipotecar sau alte cheltuieli similare inerente activității instituției creditoare ocazionate de acordarea împrumutului trebuie integrate în mod obligatoriu într- un comision unic, denumit comision de acordare, care se plătește o singură dată. Cuantumul, precum și forma și data achitării acestuia vor fi precizate în această clauză. [...]

2. Alte comisioane și cheltuieli ulterioare – Suplimentar față de «comisionul de acordare», singurele comisioane care pot fi convenite în sarcina împrumutatului sunt: [...] c) comisioanele care, aduse în mod corespunzător la cunoștința Băncii Spaniei în conformitate cu dispozițiile Ordinului din 12 decembrie 1989 și ale normelor de aplicare a acestuia, corespund furnizării de către instituție a unui serviciu specific, altul decât simpla administrare obișnuită a împrumutului.”

Acest tratament diferențiat între comisionul de acordare și alte comisioane bancare a fost menținut în modul de redactare inițial al Legii 2/2009 din 31 martie 2009, care reglementează contractarea cu consumatorii de împrumuturi sau de credite ipotecare și de servicii de intermediere pentru încheierea de contracte de împrumut sau de credit. Articolul 5 al acesteia stabilea următoarele în ceea ce privește obligațiile de transparență referitoare la comisioane și cheltuieli:

„1. Întreprinderile își stabilesc în mod liber tarifele privind comisioanele, condițiile și cheltuielile care pot fi repercutate asupra consumatorilor, fără alte restricții decât cele prevăzute în materie de clauze abuzive în prezenta lege, în Legea din 23 iulie 1908 și în Decretul regal legislativ nr. 1/2007 din 16 noiembrie 2007 privind clauzele abuzive. Tarifele care includ comisioanele sau compensațiile și cheltuielile susceptibile să fie solicitate, inclusiv activitățile de consultanță, indică ipotezele și, dacă este cazul, frecvența cu care acestea se aplică. Comisioanele sau compensațiile ori costurile repercutate asupra clientului trebuie să corespundă unor servicii efectiv furnizate sau unor costuri suportate. Serviciile care nu au fost acceptate sau solicitate în mod expres de către client nu determină niciun comision și nicio cheltuială.”

2. Fără a aduce atingere prevederilor alineatului precedent: [...] (b) În cazul împrumuturilor sau creditelor ipotecare având ca obiect locuințe, comisionul de acordare, care se plătește o singură dată, include toate cheltuielile de analiză, de acordare sau de procesare a împrumutului sau creditului ipotecar sau alte cheltuieli similare inerente activității întreprinderii ocazionate de acordarea împrumutului sau creditului. În cazul împrumuturilor sau creditelor denumite în

monedă străină, comisionul de acordare include de asemenea orice comision de schimb valutar aferent plății inițiale a împrumutului sau creditului. Celelalte comisioane și cheltuieli repercutate în sarcina consumator și percepute de întreprindere pentru astfel de împrumuturi sau credite trebuie să se refere la furnizarea unui serviciu specific, altul decât acordarea sau administrarea obișnuită a împrumutului sau creditului.”

În prezent, acest regim juridic se regăsește în Legea nr. 5/2019 din 15 martie 2009, care reglementează contractele de credit imobiliar și care prevede la articolul 14, referitor la regulile de transparență în comercializarea creditelor imobiliare, următoarele:

„3. Cheltuielile sau comisioanele pot fi percepute numai pentru servicii legate de împrumuturi care au fost solicitate în mod ferm sau acceptate în mod expres de un împrumutat sau un potențial împrumutat și cu condiția ca acestea să se refere la servicii furnizate efectiv sau la cheltuieli efectuate, care pot fi justificate.

4. În cazul în care se convine asupra unui comision de acordare, acesta se plătește o singură dată și include toate cheltuielile de analiză, de procesare sau de acordare a împrumutului sau alte cheltuieli similare inerente activității împrumutătorului ocazionate de acordarea împrumutului. În cazul împrumuturilor denumite în monedă străină, comisionul de deschidere include de asemenea orice comision de schimb valutar aferent plății inițiale a împrumutului.”

De asemenea, în prezentul litigiu sunt aplicabile Decretul legislativ regal nr. 1/2007 din 16 noiembrie 2007 de aprobare a textului codificat al Legii generale privind protecția consumatorilor și utilizatorilor și a altor legi complementare [articolul 8 literele b) și d) și articolele 60, 80, 82 și 83], Legea nr. 26/88 din 29 iulie 1988 privind disciplina și intervenția instituțiilor de credit, Legea nr. 7/1998 din 13 aprilie 1998 privind condițiile contractuale generale (articolul 3, articolul 8 alineatul 1, articolul 8 alineatul 2, articolul 5 alineatul 5, articolul 7 și articolul 10) și Codul civil (articolul 1303).

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 La 22 ianuarie 2010, reclamantul a încheiat cu pârâta un contract de împrumut cu garanție ipotecară, în valoare maximă de 168 200 de euro și având o perioadă de rambursare de 30 de ani, prin 360 de rate lunare. Printre clauzele acestuia figura și clauza a patra, referitoare la comisionul de acordare, care avea următorul conținut: „Împrumutul dă naștere unui comision de acordare de ZERO TREIZECI ȘI CINCI PROCENTE din valoarea inițială a creditului acordat, care se plătește într-o singură tranșă de către PARTEA ÎMPRUMUTATĂ la încheierea prezentului contract”. În consecință, reclamantul a plătit suma de 588,70 de euro cu titlu de comision de acordare la momentul semnării contractului.

- 2 La 6 aprilie 2022, reclamantul a introdus o acțiune în fața instanței de trimitere prin care a solicitat, printre altele, să se constate caracterul abuziv al respectivului comision de acordare.

Argumentele esențiale ale părților din procedura principală

- 3 Reclamantul consideră că comisionul de acordare este abuziv. În special, acesta apreciază că jurisprudența Tribunal Supremo (Curtea Supremă) [cuprinsă, în special, în hotărârea nr. 816/2023 din 29 mai 2023 (ES:TS:2023:2131)] nu este conformă cu jurisprudența Curții [în special, cu Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578 și cu Hotărârea din 16 martie 2023, Caixabank (Comision de acordare a împrumutului), C-565/21, EU:C:2023:212].
- 4 Pârâta consideră că comisionul de acordare nu este abuziv. În special, aceasta apreciază că jurisprudența Tribunal Supremo (Curtea Supremă) menționată este pe deplin conformă cu jurisprudența Curții indicată și că aceasta din urmă a soluționat deja îndoielile care existau în legătură cu comisionul de acordare.

Prezentare pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

- 5 În Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578), Curtea s-a pronunțat, în urma mai multor cereri de decizie preliminară formulate de instanțele de prim grad de jurisdicție, cu privire la comisionul de acordare aplicabil în Spania. În special, Curtea a statuat următoarele la punctele 2 și 3 din dispozitivul hotărârii:

„2. Articolul 3, articolul 4 alineatul (2) și articolul 5 din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că clauzele contractuale care se circumscriu noțiunii de «obiect principal al contractului» trebuie înțelese ca fiind cele care stabilesc prestațiile esențiale ale acestui contract și care, ca atare, îl caracterizează. În schimb, clauzele care au un caracter accesoriu în raport cu cele care definesc esența însăși a raportului contractual nu pot fi circumscrise acestei noțiuni. Faptul că un comision de acordare este inclus în costul total al unui împrumut ipotecar nu poate implica faptul că acesta este o prestație esențială a împrumutului respectiv. În orice caz, o instanță a unui stat membru este obligată să controleze caracterul clar și inteligibil al unei clauze contractuale privind obiectul principal al contractului, independent de transpunerea articolului 4 alineatul (2) din această directivă în ordinea juridică a acestui stat membru.

3. Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că o clauză a unui contract de împrumut încheiat între un consumator și o instituție financiară, care impune consumatorului plata unui comision de acordare, poate crea în detrimentul consumatorului un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în pofida cerinței de bună-credință, atunci când instituția financiară nu demonstrează că acest comision corespunde

unor servicii furnizate și unor cheltuieli pe care le- a efectuat, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.”

- 6 Cu toate acestea, în opinia Tribunal Supremo (Curtea Supremă), această hotărâre a Curții a fost condiționată de o prezentare denaturată a legislației interne spaniole și a jurisprudenței Tribunal Supremo însuși. În consecință, acesta din urmă a decis să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară (cauza C-565/21).
- 7 În cererea de decizie preliminară respectivă, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a subliniat, în primul rând, în ceea ce privește prezentarea legislației interne, că i s-a transmis Curții doar conținutul normelor care prevedeau că comisioanele bancare trebuie să fie justificate prin furnizarea unui serviciu efectiv, însă au fost omise normele spaniole privind transparența bancară care au reglementat în mod specific comisionul de acordare și care stabilesc în privința sa un regim substanțial diferit de cel al celorlalte comisioane bancare. În al doilea rând, în ceea ce privește prezentarea jurisprudenței Tribunal Supremo (Curtea Supremă), prin această cerere de decizie preliminară i se comunică Curții că există o „jurisprudență națională care stabilește că clauza intitulată «comisionul de acordare» îndeplinește în mod automat cerința privind transparența”, în condițiile în care, în realitate, această jurisprudență nu există.
- 8 Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a arătat că, în realitate, în hotărârea nr. 44/2019, aceasta a statuat că clauza privind comisionul de acordare nu este abuzivă dacă îndeplinește cerința privind transparența, cu alte cuvinte dacă este clară și inteligibilă, în sensul larg permis de jurisprudența Curții.
- 9 În ceea ce privește controlul transparenței clauzei în litigiu, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a subliniat că în hotărârea nr. 44/2019 s-a arătat că legislația care reglementează comisionul de acordare are scopul de a asigura transparența respectivă (gruparea într-un singur comision a tuturor comisioanelor care ar putea corespunde demersurilor efectuate pentru acordarea împrumutului sau a creditului, care se plătește o singură dată, informarea consumatorului cu privire la existența sa înainte de încheierea contractului și includerea lui în calculul DAE).
- 10 Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a subliniat de asemenea că hotărârea nr. 44/2019 enumeră și alte motive care confirmă transparența clauzei în litigiu: în primul rând, consumatorii interesați de încheierea unui contract de împrumut sau de credit ipotecar cunosc, în general, faptul că, în majoritatea cazurilor, banca percepe un comision de acordare pe lângă dobânda remuneratorie; în al doilea rând, în conformitate cu reglementarea fișelor de informații standardizate, banca este obligată să informeze potențialul client cu privire la existența unei astfel de clauze și, de fapt, aceasta este, de obicei, unul dintre aspectele vizate de publicitatea băncilor; în al treilea rând, este vorba despre un comision care trebuie plătit integral la momentul încheierii contractului de împrumut, ceea ce determină consumatorul mediu să îi acorde o atenție deosebită, deoarece reprezintă o parte esențială a efortului financiar pe care îl implică obținerea împrumutului; în al

patrunea rând, formularea, amplasarea și structura clauzei conduc la concluzia că aceasta constituie un element esențial al contractului.

- 11 În plus, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a arătat că pot fi invocate mai multe hotărâri ale Curții în sprijinul acestui argument. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în primul rând, în cazul în care comisionul de acordare este cunoscut în prealabil și valoarea sau metoda de calcul al acestuia, precum și momentul la care trebuie plătit sunt determinate cu precizie, astfel încât să permită evaluarea consecințelor economice pe care le are pentru client, iar existența comisionului respectiv este evidențiată în mod corespunzător, controlul transparenței trebuie considerat ca fiind trecut cu succes, chiar dacă nu se detaliază serviciile sau formalitățile efectuate, cu condiția ca natura serviciilor furnizate efectiv să poată fi înțeleasă sau dedusă în mod rezonabil din ansamblul contractului.
- 12 În acest sens, în opinia Tribunal Supremo (Curtea Supremă), se poate face trimitere la Concluziile prezentate de avocatul general Hogan în cauza C-621/17, Kiss și CIB Bank, EU:C:2019:411, în ceea ce privește așa-numitul „comision de acordare” (punctele 16, 37 și 38), la Hotărârea Curții din 3 octombrie 2019, Kiss și CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:411:C:2019:820 (punctele 38, 39 și 45), la Hotărârea Curții în cauzele conexe C-224/19 și C-259/19 (punctul 68) și la Hotărârea Curții din 3 septembrie 2020, Profi Credit Polska, cauzele conexe C-84/19, C-222/19 și C-252/19, EU:C:2020:631 (punctul 75).
- 13 Pe de altă parte, potrivit Tribunal Supremo (Curtea Supremă), în cazul în care serviciile furnizate în schimb au legătură cu administrarea sau cu rambursarea împrumutului sau a creditului, iar valoarea acestora nu este disproporționată, clauzele care prevăd astfel de comisioane sau cheltuieli nu afectează în mod negativ situația juridică a consumatorului și nu creează în detrimentul său, contrar cerinței de bună-credință, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților. În această privință, se poate face din nou trimitere la Hotărârea Curții din 3 octombrie 2019, Kiss și CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820 (punctele 54-56).
- 14 În sfârșit, se solicită Curții să ia în considerare faptul că, în urma pronunțării Hotărârii sale în cauzele conexe C-224/19 și C-259/19, un număr semnificativ de instanțe spaniole au continuat să aplice jurisprudența instanței de trimitere privind comisionul de acordare, considerând că premisa pe care se întemeia hotărârea respectivă nu corespundea dreptului spaniol, în timp ce alte instanțe spaniole au interpretat acea hotărâre în sensul că jurisprudența instanței de trimitere era contrară dreptului Uniunii în această materie.
- 15 La 16 martie 2023, Curtea a pronunțat Hotărârea în cauza C-565/21, Caixabank (Comision de acordare a împrumutului), EU:C:2023:212.
- 16 La 29 mai 2023, Tribunal Supremo (Curtea Supremă), prin hotărârea nr. 816/2023 (ES:TS:2023:2131), soluționând litigiul în care însăși această instanță formulase

cererea de decizie preliminară care a făcut obiectul cauzei C-565/21, a stabilit criteriile care trebuie urmate pentru a se pronunța, nu în mod general, ci de la caz la caz, cu privire la validitatea comisionului de acordare.

- 17 Instanța de trimitere din prezenta cauză consideră că, în hotărârea pronunțată în dosarul nr. 816/2023, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) nu a ținut seama de toate punctele pe care Hotărârea din 16 martie 2023, CaixaBank (Comision de acordare a împrumutului), C-565/21, EU:C:2023:212, le-a consacrat controlului caracterului abuziv al clauzei privind comisionul de acordare. Instanța de trimitere critică, în special, faptul că această hotărâre a Tribunal Supremo, pornind de la faptul evident că comisionul de acordare nu este în sine abuziv, s-a concentrat numai asupra a două aspecte pentru a concluziona că, în speță, comisionul menționat nu este abuziv, și anume
- serviciile pe care le remunerează acest comision nu sunt deja acoperite de alte sume percepute consumatorului, și
 - suma percepută (845 de euro) pentru un capital de 130 000 de euro nu este disproporționată în măsura în care reprezintă 0,65 % din capital și, potrivit statisticilor privind costul mediu al comisioanelor de acordare în Spania, disponibile pe internet, acest cost variază între 0,25 % și 1,50 %.

DOCUMENTUL 17